

Selo Duba kod Stona, u Narodnooslobodilačkoj borbi

Sjeverozapadno od Stona, udaljeno 9 kilometara, u prirodnoj uvalici Malostonskog kanala, nalazi se malo selo Duba. Ovo selo okruženo brdima, pokrivenim makijom, ispod Vukove glavice (451 m) i uzvišenja visine 379 m prema južnoj strani brdovitih predjela Zjata, stvara zanimljiv predio poluotoka Pelješca. Stanovništvo se od davnine bavilo ribolovom i uzgajalo je masline. Ta dva zanimanja davala su glavne prihode koji su omogućavali život ljudima u ovoj lijepoj uvalici. Porodice su krčile kamenjar i zasađivale vinovu lozu i uzgajale ponešto sitne stoke za domaće potrebe. Prema popisu stanovništva 31. ožujka 1961. godine u Dubi je živjelo 14 porodica sa 71 stanovnikom. Sa Stonom povezivala ih je i još danas ih povezuje uska stazica koja prolazi pored mora do sela Rusanj Luke, a nastavlja se putem, uređenim poslije rata, koji prolazi pored Hodilja do Stona i Malog Stona. Na sjeverozapadnoj strani nema sela uz more.

Zbog svog prirodnog položaja stanovništvo se najviše bavilo ribarstvom. Svojim brodicama dolazili su ribari u Ston, gdje su donosili ribu na prodaju. Život ljudi nije bio lak, pa su se u prošlosti zbog teškog ekonomskog stanja pojedinci rastajali od svog voljenog sela i odlazili dakle, čak u prekomorske zemlje, da traže zaradu.

U neprekidnoj borbi za stvaranje boljih životnih uvjeta stvarala se svijest kod ljudi koja je ulijevala ne samo snagu za rad, već i optimističke poglede u bolju budućnost. Prožeti ljubavlju prema svom kraju, tu su ljubav ispoljili u drugom svjetskom ratu učesćem u borbi našeg naroda za slobodu. Već u prvim danima okupacije čitavo selo bilo je jedinstveno i odlučno da doprinese što više u oslobodilačkoj borbi naših naroda.

Kroz Dubu su prolazile veze koje su povezivale kopno s Pelješcom, Lastovom i Visom. Selo je aktivno učestvovalo u svim akcijama pomažući Narodnooslobodilačku vojsku i narodnooslobodilački pokret. Omladinci i stariji ljudi radili su na vezi, čuvali su stražu i odlazili na položaje. Žene i omladinke šile su, pripremale hranu i donosile je na određena mjesta, ili su pomagale terenskim radnicima i ranjenicima koji su se zadržavali u kućama ili u blizini sela. Mjesni NOO u Dubi osnovan je 1943. godine. Aktivno je radio i održavao vezu s Pelješkim odredom koji se nalazio na položajima blizu Gnijlog rta. Odbornici su bili: Božo Korač, predsjednik, Tonko Korač pk. Iva, tajnik i Anka Putica. Prvi predsjednik bio je Mato Korač. Svi su oni bili vrlo aktivni u održavanju veza i davali su sve od sebe u neprekidnoj aktivnosti. Nekad je u selu bilo i do 40 ljudi koji su čekali prebacivanje i sprovođenje putem veze u određenim pravcima. Poslije kapitulacije Italije broj prolaznika preko veze povećao se, pa je bilo dana kada je kroz Dubu prolazilo i oko 200 boraca u toku jednog dana. Kroz Dubu su prolazili kuriri, nosili poštu i to je postao važan i značajan centar za održavanje veza između Okružnog komiteta KP koji se nalazio na Pelješcu, Korčuli ili Lastovu, Kotarskog komiteta KP Pelješac—Mljet i Kotarskog NOO Pelješac—Mljet, koji je obuhvaćao područje Stonskog primorja, Pelješac i Mljet. U Dubi je bio centar za održavanje veza sa Dubrovačkim primorjem i glavna stanica i veza između Pelješca, otoka i kopna. Talijani i Nijemci često su dolazili u selo, a njihove snage bile su u Stonu i u okolici Stona. Ipak veze su stalno radile. Jednom je Ivo Putica išao selom i naišao na Talijane. Izvršili su na nj pritisak da će ga ubiti ako ne kaže istinu da li u selu ima partizana. Pošta, koju je nosio, nalazila se u postavi kape. Uspio je zavarati i izvući se iz mučne situacije.

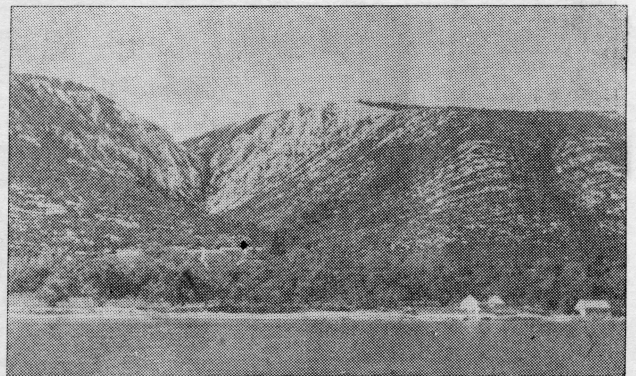
Veza preko Pelješca prolazila je kroz selo Dančanje, pa preko brda niz Vukovu glavicu u Dubu, a rjeđe povezivala je Pelješac preko Gnijlog rata uskom stazicom pored mora s Dubom. Kuće u Dubi bile su stjecište terenskih radnika i ilegalaca koji su išli putem veze u raznim

pravcima. Iz Dube glavna veza održavala se preko Rusanja, uvale Česvinove kod Luke, pa pored otoka Banja, preko Bistrice, padinama Lokvice i Rudine u pravcu Smokovljana. Nekada su borci i terenski radnici prolazili istom vezom preko Bistrine, pa pored otoka Života, na vrh poluotočića Ostrog (zvanog Rep), pa preko Malog voza uz strane Debelog vrha u pravcu Smokovljana. Na vezi su radili Matija, Niko i Nikša Tovarac iz Luke, Anteša Radetić i drugi.

Veza s kopnom prolazila je i od sela Imotice i Stedrice preko brda Planikovac na Pjačatu, pa preko mora na rt i oko rta Nedjelja na Dubu. Od Pjačate veza je išla i direktno preko mora u Dubu. Sakrivene (potopljene) barke koje su se izvlačile iz mora bile su glavno sredstvo pomoću kojih su se prevozili borci, terenski radnici ranjenici i svi oni koji su putem veze odlazili u partizane, u NOV na oslobođeni teritorij. Više puta oružje, municija i razni materijal stavljaio se u mjebove, pa su ga ljudi plivajući prebacivali i prenosili od rta Čejen preko mora na drugu stranu i obratno. Veze su stalno radile i mnogo veće grupe boraca prolazile su ili su se kraće vrijeme zadržavale u Dubi. Na održavanju veze radio je Tonko Kovač koji je bio i odgovoran za vezu. Jednom, skupina od 13 boraca i terenskih radnika, među kojim su bili: Kate i Verica Radeljević iz Dubrovnika, Baldo Filipović iz Putnikovića, Mato Marčela iz Donje Vrućice, Mirko Vitković iz Popove Luke kod Janjine, Čedo Brajković iz Kune, Ane Majčić (zvana Čobe) iz Korčule, Ante Bautović iz Putnikovića prolazila je vezom iz Dube prema Rusanju s namjerom da se prebaci preko Čejena i Bistrine na drugu stranu. Između Dube i Rusanja, na prostoru Bjejevice, naišla je na Talijane koji su dolazili iz Stona. Svi su se odmah razišli u šumu i probijali se kroz gusto drveće i makiju u pravcu Dube, gdje su došli umorni i poderani, ali su ih Dubljani zaštitili i pružili im pomoć. Drugog dana pronašli su jednu drugaricu u šumi koja je zadržala zbog slomljene noge. Talijani su sumnjali da se u Dubi nalaze partizani pa su iznenadno istog dana, kasno noću upali u selo. Glavara sela Jakišu Balovića odveli su u Ston. Stanovništvo se razbježalo prema moru. Drugog dana odveli su sve domaćine u Ston, a četvoricu su zadržali kao taoce: Ivicu Balovića, Stijepa i Mata Korača i Jelu Balovića.

Poslije kapitulacije Italije 1943. partizanske jedinice zauzele su čitav Pelješac i Ston, a poslije povlačenja iz Stona od 25. IX do 23. X 1943. držale su položaje na liniji Crnjava—Duba, sprečavajući Nijemcima prodiranje na Pelješac.

Kada su delegati s dubrovačkog područja odlazili na Prvu okružnu konferenciju Narodnog fronta na Lastovo,

Selo Duba kod Stona

u rujnu 1944. godine, prolazili su vezom preko Bistrine, Rusanja u pravcu Dube na Pelješac. Između Rusanja i Dube na području zvanom Biljevica delegati su, idući puteljkom pored mora i kroz šumicu, naišli iznenadno u osvit zore na njemačku zasjedu. Njemački vojnici čekali su u gustom šumi pored puta i na nadošle delegate otvorili mitraljesku i pušcanu vatru. Odmah je počelo povlačenje kroz šumu u pravcu Dube. Ranjeni su Damo Bujak i Božo Mordin, jedan je poginuo, a neki su zarobljeni. Kad su Dubljani, koji su bili na straži, čuli pucnjavu uputili su se u određenom pravcu, a ostali su izašli iz kuća i preuzeli stražu oko mjesta. Naišavši na ranjenike, donijeli su ih u Dubu. Kasnije su pristizali i drugi koji su se provukli kroz šumu. Dubljani su im pružili pomoć. Dali su im odijela i sve što im je bilo potrebno do upućivanja preko veze na Pelješac. Među delegatima bili su: Ruža i Ivo Jerinić, Damo Bujak, Božo Mordin, Don Ante Salacan, Neto Perčin. Pero Jerkić i drugi.

Više puta dolazili su Nijemci, ranije Talijani u Dubu. Neke mještane su zatvarali, domaćine kao taoce odvodili u Ston, neke na ispitivanje. Zalazili su u kuće, tukli selo iz topova, ali nikad nijesu mogli ništa saznati jer je organizacija bila savršena, tajnost na visini, a jedinstvo svih mještana nepokolebljivo. Jednom je u Dubu došla kaznena ekspedicija koja je donijela sredstva za paljenje sela. Ekspediciju je uputio general Roki. Sve su pretraživali, ispitivali i tražili i mali razlog da mogu uništiti selo, ali ništa nijesu mogli saznati, niti se moglo što dokazati tako da su odustali od namjere. Iz kuća su iznosili sve na što su nailazili, ali kuće nijesu spalili. Ubijali su stoku i strašili ukućane: »Danas smo vam ubili ovna, a sutra ćemo vam ubiti domaćina«.

Kada su prekomorske jedinice NOV u rujnu 1944. prodirale preko Pelješca u pravcu Stona, došle su u Dubu. Na brdima poviše sela sukobile su se sa četom Nijemaca. U borbama je zarobljeno više Nijemaca, a mnogo ih je poginulo. Jedna četa boraca NOV krenula je preko Ru-

sanja put Stona, ali je naišla na minsko polje, pa se vratila preko Česvinice. U tim danima pod pritiskom Nijemaca stanovnici čitavog sela pobjegli su na Pelješac. U selu je ostao samo Ivo Putica. Njemački tumač u sastavu njemačke ekspedicije pitao ga je da li ima partizana. On je odgovorio: »Od Janjine do Crnjave sve je puno partizana, dobro su naoružani, imaju mitraljeze i dobro su obučeni«. Obišli su kuće i brzo su se povukli zapucavši iz mitraljeza prema uzvišenjima poviše sela.

Dok su jedinice NOV držale položaje oko Stona, ribari iz Dube stalno su ribali za borce NOV. U tu svrhu upotrebljavali su dvije mreže.

Ston i Stonsko područje oslobođeno je 18. listopada 1944. godine. Narod iz Dube, kao i ostalih sela, proslavio je dan oslobođenja s najvećom radošću. Od prvih dana svi stanovnici radili su neumorno na izvršavanju zadataka Mjesnog NOO-a. Naročito su se svojom aktivnošću isticali omladinci i omladinke. Oni su s puno zannosa i oduševljenja radili i nijesu znali za umor, nije im bilo teško pješaćenje i izvršavanje i najtežih zadataka i poslova.

Poslije oslobođenja školske 1944/45. godine u selu je otvorena osnovna škola za 13 učenika. To je bila velika blagodat za selo. Najviše su to osjetila djeca koja nijesu više pješaćila, u dva pravca, 14 km do obližnjeg sela Hodilja. Broj djece se povećavao. Međutim, došle su godine kada je omladina otišla tražiti bolje uvjete života. Broj stanovništva smanjio se, a time i broj djece, pa je početkom školske 1953/54. godine škola ukinuta. Učenici su opet, ali u smanjenom broju, pješaćili do Hodilja poHADAJUĆI niže ili pak više razrede Osnovne škole u Stonu.

Danas selo živi životom kako su bili naučeni i njihovi stariji stanovnici, samo u povoljnijim uvjetima. Električfikacija mjesta donijela je mnoge prednosti domaćinstvima. Put koji se gradi od Luke do Dube povezat će Dubu sa Stonom, a time otvoriti perspektive razvoja turizma na ovom zaista krasnom obalnom području. To će Dubljanima omogućiti bolje uvjete rada i života.

Duba kod Stona — obalni predio